

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 09.12.20

Kortprosa

(_sjanger) Begrepet “kortprosa” har blitt brukt siden 1960-tallet, før det var “prosalyrikk” og “prosadikt” vanlig (en teksttype i grenselandet mellom det lyriske og det episke; dette kjennetegner vanligvis også kortprosaen). Kortprosa blir ofte kalt “korttekst”.

Tekstene er preget av fortetting og intensitet (Marx 1997 s. 40). De har “betydningstetthet” (Grøtta 2009 s. 14), slik mye lyrikk også har det. Tekstene har ofte øyeblikks-preg, løsrevet fra tidens vanlige gang, og “handlingen” kan mangle plassering i et bestemt landskap, uten et tydelig persongalleri og lignende. Tekstene kan skape en forandret rom- og tidsbevissthet, eventuelt med frem-maning av en slags kosmisk tid (Marx 1997 s. 42-43). Måten tekstene skrives på er kjennetegnet av et vekselspill av antydninger og utelatelser, reduksjon og nyanserikdom (Marx 1997 s. 47-48). Det er ofte åpen begynnelse og slutt (Marx 1997 s. 47). Som i noveller ligger betydningen ofte i gjenstander, enkeltord og gester framfor i lange dialoger eller grundige forklaringer (Marx 1997 s. 47). Tiden er uavsluttet forover og bakover (Marx 1997 s. 44), der det som skjer i teksten foregår i et perspektiv av uavsluttethet og uavsluttbarhet (Marx 1997 s. 68). Ulike, atskilte hendelser blir ofte forent i en felles erkjennelse (Marx 1997 s. 44).

En korttekst kan sammenlignes med en buljongterning eller et frø. Noe lite rommer mye, eller har potensial til mye.

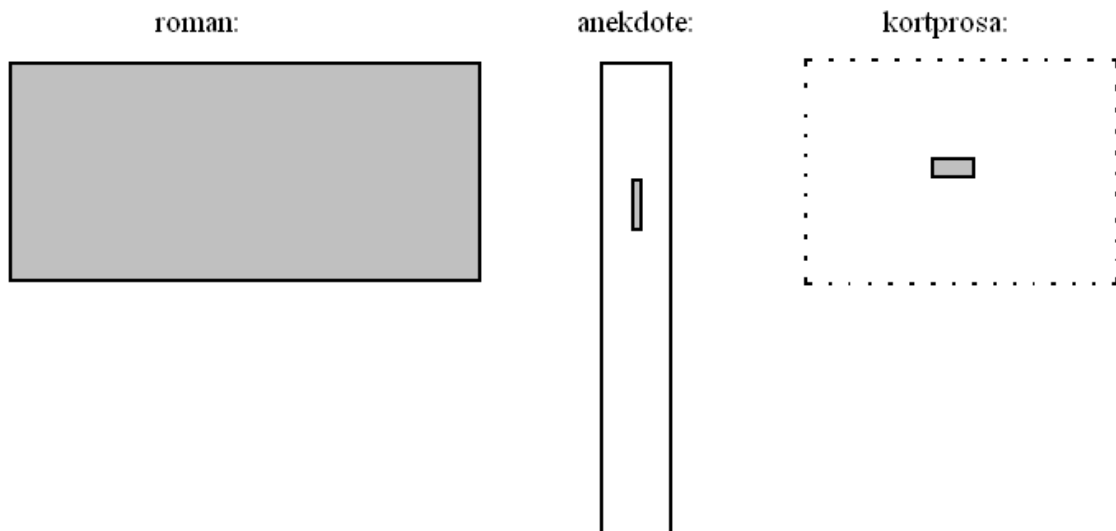
Når en kunstnerisk tekst leses i ett drag, gir det en helhetseffekt som ikke oppstår ved lesing som splittes opp i tidsperioder. Kortprosa gir en slik helhetseffekt (Grøtta 2009 s. 12).

“A variety of new sources of information and culture appear daily, a process that has deeply influenced literature and has created a dynamic of intra-literary activity. The eventual result has been the development of very short literary genres. These match the fast pace of overall development in this realm and integrate well within it. [...] three central categories of recurring qualities, in different versions [...] These are brevity, approaching poetry, and strengthening of the reader’s position.” (Ibrahim Taha i <http://french.chass.utoronto.ca/as-sa/ASSA-No14/article4en.html>; lesedato 14.08.18)

“Instead of aspiring to a well-defined meaning, the closeness of the very short story to poetry leaves us with a general feeling of an invisible and blurred kind of generating-meaning. [...] The very short story tends to be evasive, and this is what actually impels the reader to search for truth, finality, and perfection in his contact with such a story. [...] an evasive and incomplete story invites the reader to end it in some way or other. However, the reader’s complementary activity in communicating with a very short story does not have to be interpreted as final and binding. Any subtraction of various textual data and any techniques that reinforce the ambiguous character of the very short story have been so planned as to make the reader feel and sense, more than understand” (Ibrahim Taha i <http://french.chass.utoronto.ca/as-sa/ASSA-No14/article4en.html>; lesedato 15.08.18).

Leonie Marx skriver i et verk om korthistorier/kortprosa at tiden kan inngå på fire grunnleggende måter i teksten: 1) et nesten statisk “momentfotografi” 2) et kort tidsrom 3) en tids-mosaikk der ting skjer samtidig 4) “summen av et menneskeliv” med begivenheter som følger etter hverandre (Marx 1997 s. 51). Gjennom drøm, visjon eller minne kan flere tidsplan og steder forenes i teksten, men ofte er teksten konsentrert om et helt avgrenset sted: et rom, en togkupé, en båt eller lignende (Marx 1997 s. 64).

Kontrasten mellom tre sjangrer kan illustreres slik:

Romanen som sjanger er kjennetegnet av inkluderende fylde, prinsipielt uten plassmangel, med lange handlingstråder, stort persongalleri, grundige personframstillinger osv. Romanteksten er omfattende og kan gi oss opplevelsen av en totalitet.

Anekdoten som sjanger gir oss en episode, en kort fortelling som sier noe typisk eller vesentlig om f.eks. en persons væremåte og liv. Anekdote-teksten er ofte humoristisk og peker mot en personlighets livsførsel.

Kortteksten som sjanger har noe punkt-aktig ved seg, noe episodisk med antydninger, understatement og åpenhet mot større (eksistensielle) sammenhenger. Her skal “less is more”-prinsippet gjelde. Kortprosa-teksten er noe lite som peker mot noe stort (pars pro toto = del for helhet). Å lese en kortprosa-tekst kan sammenlignes med å hoppe på et tog i fart, være der noen få minutter, og så hoppe av igjen. Det er ofte en ganske gåtefull og delvis kaotisk opplevelse (som kan minne om opplevelsen av en musikkvideo). “Korthistorien tillater ikke noen autoral forteller med et olympisk perspektiv.” (Marx 1997 s. 50) Den kan kalles et “innsmett” – et innsmett av overraskende eksistensintensitet både for personen(e) i teksten og for leseren.

Kortprosaen rommer oftest mange assosiasjoner, antydninger, muligheter og implikasjoner. Leserens medskapning er viktig: “Tanken om at kortteksten peker mot noe *mer* eller noe *annet*, kan forstås på ulike måter: som et dialogisk ideal (barokk og klassisisme), som en metafysisk streben (romantikken) eller som en eksperimentell eller revolusjonær praksis (avantgarden).” (Grøtta 2009 s. 21)

“Korttekstenes retorikk består i å utnytte det komprimerte uttrykket og det plutselige bruddet til å la noe uventet og nytt fremtre for leseren. Slik legger den til rette for tankesprang og assosiasjoner, sanseforstyrrelser og kollisjoner. [...] [Tekstene] forblir i observasjonens og assosiasjonens sfære. Vi befinner oss her i krysningspunktet mellom litteratur og filosofi.” (Grøtta 2009 s. 23) “[K]orttekstene dyrker i særlig grad bruddet og “det ufullstendige” som en egen estetikk og legger slik til rette for leserens eller tilhørerens aktive medvirkning.” (Grøtta 2009 s. 21) Kortprosa er en moderne sjanger ved at den uttrykker det subjektive, er eksperimentell og tematiserer en usikker og urolig eksistens, hevder en tysk litteraturviter (Wolff 1988 s. 176).

Teksten “akselererer”, den dveler ikke, “acceleration, which here means minimizing the narrative text. One way of achieving this objective is the ‘summary’, which means a quick, short reference in the text to a long and detailed occurrence [...] Minimalism in the very short story can also be achieved by use of reactive characters. The very short story deals with sudden and rapidly occurring crisis situations, so the main role of the character in such a situation is naturally in the sphere of response, not of action and initiative. When the character reacts, this means that the situation is bigger, faster, and more surprising than the character. Moreover, it means that the situation precedes the character. This precedence invites the character to react, automatically sometimes, without presenting other options. Reactions are not decisions or choices that go through a slow and prolonged process of satisfying thoughts. They are a ritual activity which indicate the grip of the sudden crisis on the character’s emotional and perceptual system (Shapard and Thomas, 1989: 20). A character that makes do with reaction alone in the very short story is more affected by the text and affects it less. Such a character is content with little, does not develop the text, and does not extend its limits. The restriction of the character’s sphere of activity matches the minimal character of the

very short story. From another viewpoint it may be claimed that the restriction contributes to the minimalism and reinforces it more and more. Additionally, this minimalism is perceived by M. Gorra as a 'slice of life in which the characters are seen without the benefit of antecedents or social context. They rarely have last names' (Gorra, 1984: 155). According to Gorra's assumption the character in the minimal story has a limited presence, and this is what strengthens the character's responsive nature. One may refer to this issue – the character's responsive nature – as a semiotic code that may assist the reader in grasping the status of human being in post-modern era as they are reflected in minimalist fiction.” (Ibrahim Taha i <http://french.chass.utoronto.ca/as-sa/ASSA-No14/article4en.html>; lesedato 14.08.18)

“By restricting the number of known, familiar, and channeled textual data, and replacing them with strange data, the writer tries to create a symbolic and economic text, namely one that is less explicit and less direct. This is a text which conceals data more than it shows them. [...] the following techniques: ellipsis, paralipsis, gaps, and open end. [...] total omission of parts of text. This 'damages the integrity' of the narrative text. This damage is most necessary and even inevitable. [...] these techniques create a certain type of permanent gaps in the text, which are not filled by the text itself at the end of the reading process, namely they remain open [...] The various gaps create a partial and incomplete picture of the textual reality in terms of time, space, characters, occurrences, and finally also meaning. The more minimal, restricted, and limited the time and space of the text, the more limited the number of characters acting in the text, and this ultimately limits the number of central occurrences in the text. This chain of restrictions constricts the general meaning of the text and condenses it in a minimum of wording.” (Ibrahim Taha i <http://french.chass.utoronto.ca/as-sa/ASSA-No14/article4en.html>; lesedato 14.08.18)

“Hva har kortprosaen å stille opp med mot romaner, noveller, dikt, prosadikt, prosatekster, fortellinger? Vi ba fem skjønnlitterære forfattere (som alle har befattet seg med kortere prosa) om å levere sin karakteristikk av sjangeren. Johan Harstad: - Kanskje kortprosaen er litteraturens polaroider? Jeg tror ikke jeg er helt sikker på hva kortprosa egentlig er, og det bekymrer meg minimalt å vite at jeg ikke er i stand til å definere det. Da jeg ga ut min første bok, kalte jeg den i all enkelhet “Prosa”, simpelthen fordi tekstenes lengde var åpenbart synlige. [...] Ingvild Burkey: - Ved første øyekast mangler kortprosaen det meste: Poesiens klanglige og rytmiske kvaliteter, novellens spenning og psykologiske dybde, romanens episke schwung og nærmest uuttømmelige muligheter for formmessig variasjon. Kortteksten er for plattfot prosaisk til å løfte leseren opp til poesiens sublim høyder, og for kort til å tilby flukt så det monner. Men så viser det seg at disse manglene nettopp er kortprosaens styrke: Ingen kling-klang, ingen psykologisering, ingen “karakterutvikling”, ingen illusorisk innlevelse i personene. Den gode kortteksten har en indre koherens, uten å postulere noen helhet; til det er den for fragmentarisk. Kortteksten er mer umiddelbart tilgjengelig enn diktet, mindre

pretensiøs enn novellen, og i motsetning til romanen, tror den ikke på Gud. Egentlig er det merkelig at kortprosa ikke forlenget har utkonkurrert romanen som populærlitterær genre, så perfekt er den tilpasset Vår Tids Krav: Den kan sendes som SMS, den tar bare et par minutter å kjøre i seg, og på sitt beste tilbyr den instant gratification.” (*Morgenbladet* 13. juni 2003)

“Tore Renberg: [...] Jeg foretrekker en mer spesifikk bestemmelse, og definerer kortprosa som tekster satt opp i vanlig prosastil, men som har en maks lengde på ca. tre sider. Som oftest mye kortere. [...] Rent tematisk har kortprosaen ofte det partikulære, underlige og akutte som sitt tema. Detaljen er viktig for kortprosaen. Detaljen og delen. Skal man bruke ett ord, kan man si at kortprosaen handler om det som skjer Nå. [...] Det er en altfor sterk følelse av nåtid i kortprosaen til at den kan være annet enn impulsiv, uregjerlig, innfallsrik, lekende og i beste forstand uviktig. Men når alt kommer til alt, er nok kortprosaen litt for kort. Og uviktig. Det blir ikke noe med kortprosaen, om du forstår hva jeg mener. Bygger ingen hus eller båter. Lager ingen barn. Stikker av fra oppvasken.” (*Morgenbladet* 13. juni 2003)

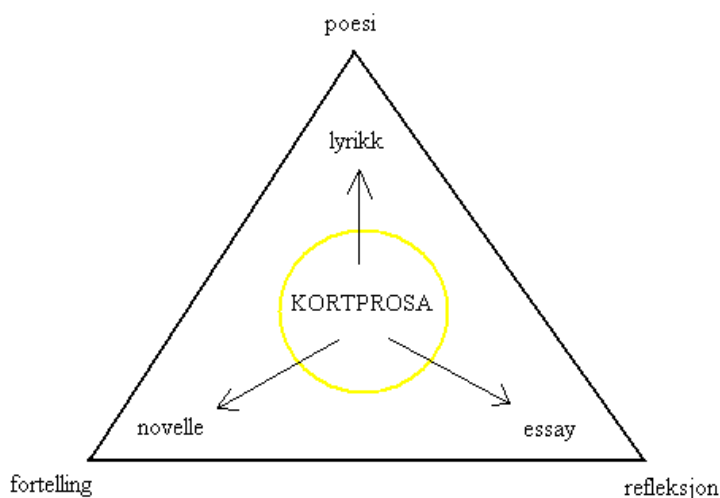
Det er vanlig at kortprosa har “en nøytral utsigelsesposisjon og bruk av presensform (såkalt *gnomisk presens*). Det er ved hjelp av slike virkemidler La Rochefaucaulds maksime fremstår som en allmenngyldig sannhet: Tilgjort enkelhet er en subtil form for bedrag (La Rochefaucauld [...]).” (Grøtta 2009 s. 27)

“For å innstifte sin egen lov og utsi noe vesentlig i løpet av kort tid, trenger kortteksten en viss uttrykkskraft. Den hopper derfor over alle innledende, forklarende og underordnende elementer og går rett til det vesentlige. Kortteksternes sentrale anliggende uttrykkes ofte i en overdreven, provoserende eller paradoksal form, og slik gjør den vold på leserens sanseapparat, logiske sans og etablerte lesevaner. Ofte skjer dette ved hjelp av *frapperende* [språk-]figurer som paradoks, vidd og *pointe* [dvs. en kort, poengtert og subtil sentens]. Ved hjelp av slike figurer innfører kortteksten overraskelsesmomenter som forvirrer, besnærer og fascinerer leseren. Slik legger den til rette for tankesprang, sansesjokk og erkjennelsesmessig utvidelse. La Rochefaucauld skriver ofte i paradokser som fungerer avslørende og provoserende.” (Grøtta 2009 s. 27)

“Korttekstens overraskende preg skapes ofte ved at den bryter med leserens genreforventninger. For å bryte med slike forventninger må kortteksten først mobilisere dem, og derfor nærmer den seg ofte for eksempel diktet, fabelen, anekdoten, novellen eller essayet. Ved hjelp av slik genrelek settes en metapoetisk refleksjon i gang. Leseren konfronteres med sine lesevaner og tvinges til å revurdere måten hun leser tekster på. [...] I mange korttekster finner man et metaperspektiv i form av selvkomentar eller poetologiske betraktninger. Korttekstene har gjerne en reflekterende eller teoretiserende tendens, noe som kan arte seg på vidt forskjellige måter: De kan fremstå som paradoksale sentenser, diskuterende mini-essay, allegoriske fabler eller selvbevisste fiksjoner. I slike tekster kan det tradisjonelle skillet mellom litteratur som formidler fiksjon og

filosofien som formidler sannhet, synes irrelevant. Kanskje er det korttekstens tendens til refleksjon og selvbevissthet som gjør den til en privilegert form i moderne tid.” (Grøtta 2009 s. 29-30)

Kortprosa kan oppleves som hybrider. Korthistorien tenderer i retning aforisme, parabel og dagboknotat skriver en tysk ekspert (Marx 1997 s. 89). Marit Grøtta framhever at kortprosaen kan plasseres i rommet mellom dikt, novelle og essay, representert ved tre typer språkbruk: det poetiske språkregister, det fortellende språkregister og det reflekterende (eller essayistiske) språkregister. Den enkelte korttekst/kortprosa-tekst kan nærme seg tydelig den ene av de tre polene, eller befinne seg midt imellom dem:

(basert på Grøtta 2009 s. 15)

Andre sjangrer er også beslektet: “For eksempel synes fabelen å anvende et fortellende register, fragmentet et reflekterende register, mens mange prosadikt anvender et poetisk register.” (Grøtta 2009 s. 15). En samling kortprosa (og kort-kort-prosa) som ligger nær noveller, er Joakim Kjørsviks *Åpenbart ingen nabo: Historier* (2007). Kjørsviks tekster minner ofte om vandrehistorier (moderne sagn; f.eks. s. 42-43, 46-47, 61-62), men er ikke tid- og stedfestet slik vandrehistorier ofte er. Noen av Kjørsviks tekster minner om magisk realisme – det merkeligste fortelles som selvfølgeligheter (f.eks. s. 18-19). Generelt er tekstene preget av humoristisk tristesse.

I 1968 skrev Dag Solstad: “I det siste har det vært snakket en del om kortprosa og på en slik måte at en skulle tro at det har oppstått en ny form innen prosalitteraturen [...]. Det jeg her kaller kortprosa er en fellesbetegnelse på flere metoder som har det til felles at det ferdige produktet blir svært kort” (i artikkelen “Spilleren”).

Så sent som i 1996 skrev forfatteren John Erik Riley om kortprosa: “Hva kan man si om en genre som ennå er utforsket – en genre som ennå ikke er spikret av litteratene?” (tidsskriftet *Bøynen* nr. 3, 1996).

Eksempler på bøker med kortprosa:

Jan Jakob Tønseth: *Drømmer og løgner* (1982)

Liv Nysted: *Alltid disse bildene på nippet til å bli synlige: Kortprosa* (1985)

Erlend Aas: *Katten som rimer på natt: Vers og prosadikt* (1985)

Tor Ulven: *Stein og speil: Mixtum compositum* (1995)

Solvej Balle: *&* (1990), *Eller* (1998)

Ingri Egeberg: *Tenk om han sier ja* (1998) – kortprosa om kjærlighetsmøter mellom mann og kvinne, og følelsene som møtene fører med seg

Helle Helle: *Eksempel på liv* (1993)

Øystein Wingaard Wolf: *Hun som gjør ørene mine røde: Dikt og prosadikt* (1996)

Spanjolen Ramón Gómez de la Serna oppfant en egen sjanger som han kalte “greguería”, en slags aforistiske, overraskende kortprosattekster, først utgitt i samlingen *Greguerías* (1917, svært utvidet versjon i 1962). En greguería inneholder ofte en forbløffende livsvisdom med humoristisk effekt. Gómez de la Serna definerte en gang sjangeren slik: “humor + metafor = greguería”. Også hans romaner inneholder gregueríaer (Wittschier 1993 s. 258). En annen spansk forfatter som skriver innen en slags selvoppfunnet kortprosasjanger, er Eugenio d’Ors, med sjangeren “glosas” (Wittschier 1993 s. 321).

At noen tyske ekspresjonistiske forfattere i tiden før 1. verdenskrig valgte å skrive kortprosa skyldtes trolig problemer med å få utgitt verkene sine. Det var lettere å få korte tekster inn i visse tidsskrifter og antologier enn å få verk antatt av forlag (Bogner 2005 s. 75).

Amerikaneren David Eaglemans *Sum: 40 beretninger om livet etter døden* (på norsk 2009) “er et tankeeksperiment hvor vi i 40 korte tekster får ulike og gjensidig utelukkende versjoner av livet etter døden. Her møter vi en gud som er fortvilet over at det er umulig å dømme menneskene rettferdig, en annen gud er egentlig et kranglende ektepar. Her viser det seg at de døde jobber som statister i de levendes drømmer, men egentlig er det mikrobene og ikke vi som er skapt i Guds bilde, og når alt kommer til alt er du uinteressant for skaperne: for dem ligger moroa i å rekonstruere livet ditt ut fra skjemaer og e-poster og kredittkortet. *Sums* styrke er en utrolig fantasirikdom. Her er alt fra nietscheanske, evige gjenkomster, til

høyteknologiske matrixkonspirasjoner. Perspektivet blir elegant vrent fra teser til antiteser. [...] I en av de beste tekstene møter du alle utgavene av deg selv slik du kunne ha blitt hvis du hadde jobbet hardere, satset mer på kjærligheten, skrevet ferdig den boken. På samme måte forteller en annen om hvordan du lever side om side med alle dine forskjellige aldrer, et tankevekkende møte mellom kjøkkenbenk og eksistensialisme” (*Morgenbladet* 24.–30. juli 2009 s. 35).

Den amerikanske dikteren David B. Goldstein “is the author of *Laws of Rest* [2013]. In this collection, David explores a new form, the prose sonnet, which he created for this book. In this new form, the mysterious, gender-bending character of Lucy presides over narratives that range from geopolitics to butterflies. [...] *Laws of Rest* explores what happens when those little tunes the sonneteers invented (“sonnet” comes from Italian for “little song”) are sung in prose. Or, perhaps, what happens when poetry meets prose in a space so small that neither can escape the other’s clutches. [...] A few years back, my taxi got stuck in traffic on the way from Manhattan to LaGuardia airport. Increasingly nervous that I would miss my flight, I started trying to distract myself with some other topic (this was before the anti-anxiety medication known as ipad). I realized that the driver was having a bizarre and beautiful cellphone conversation. I listened in and started copying phrases. What emerged was a prose line with strong rhythmic and imagistic elements – it sounded more like poetry than prose. As we neared the airport, I started hoping for more traffic, so as to have more time to listen to the driver. By the time we arrived (just before check-in closed) I had the rough draft of the poem that became “Jewel Avenue” in the book. I figured that the structure was a one-off, but I kept hearing interesting conversations on trains, in taxis, walking around. And then other language started flowing into the form, and soon I was writing a series. Every time I tried to go back to more traditional poetry lineation, the poems sucked. So eventually I gave in and decided I was writing a book-length cycle. Only then did I start to think about sonnet cycles of the past – Cavalcanti, Petrarch, Sidney – and what they might have to do with these weird little poems. ” (http://www.openbooktoronto.com/news/writing_with_david_b_goldstein; lesedato 13.01.15)

“Den amerikanske forfatteren Lydia Davis (f. 1947) er kjent for sine kompakte kortprosa historier. [...] Mens det absurde og det stilistisk lekende er påfallende i Davis’ litteratur, betyr ikke det at tekstene ikke kan leses som intens realisme. Hun gir sjelden et komplett bilde av en situasjon – historiene er små glimt, men som hun har påpekt i tidligere intervjuer, er det faktisk mer realistisk i forhold til hvordan vi opplever og husker verden: i løsrivne, men assosiative bruddstykker. Sånn blir tekstene realistiske speil opp mot vår måte å huske på og leve på. - Vi husker i fragmenter, men vi opplever også livet i fragmenter. Vi kan være midt i en opplevelse, men den avbrytes hele tida av noe vi kommer på, eller av noe annet som skjer. Livet er ikke veldig kontinuerlig. Det finnes en lang litterær tradisjon for å skape veldig kontinuerlige fortellinger som jeg ikke er interessert i. Det føles

kunstig, for det er ikke sånn vi lever.” (*Klassekampens* bokmagasin 7. september 2013 s. 4)

Kortprosa egner seg til å publiseres på mange andre måter enn lange tekster, f.eks. kan kortprosa inngå i utstillinger. *Hands That Shape Humanity* var en verdensomspennende filosofisk utstilling, og som i Norge ble åpnet av den sørafrikanske biskopen Desmond Tutu i Oslo i mars 2008. Det var en fotoutstilling akkompagnert av kortprosa. Kjente personer – som Nadime Gordimer, Paulo Coelho, Gary Kasparov, Carlos Santana og flere andre – hadde skrevet kortprosatexter til bildene. Tekstene deres var svar på dette spørsmålet: Hvis du kunne etterlate deg ett eneste budskap til menneskeheten, hva ville det være?

Kort-kort-prosa

(_sjanger, _skjønnlitteratur) Engelsk: “short short story” (overlapper delvis med betegnelsen “flash fiction”/“lynfiksjon”), tysk: “Kürzestgeschichte” og “Schrumpfgeschichte”. En svært kort tekst, vanligvis på under én side. Også kalt “prosa-haiku”.

“Self-contained, bite-sized morsels of narrative have grown notorious under a variety of aliases, and standing beside his better-known brethren *microfiction* and *short-shorts* is maybe the most appropriately named of all: *nanofiction*. [...] Ben White of the nanofiction site Nanoism suggests, “Nanofiction provides stories that fit in the cracks of your day. It’s a process of literary distillation, of taking something big and unwieldy and concentrating until it fits on a cellphone screen or in a Twitter stream between shared links and the intricacies of people’s bowel movements.” ” (Michael Rudin i <https://quod.lib.umich.edu/j/jep/3336451.0014.213?view=text;rgn=main>; lesedato 11.02.20)

I engelsk kontekst har det innen kort-kort-prosa blitt skilt mellom “the mini-story (50-150 words), the micro (under 50 words) and the mini-micro (under 150 characters)” (Pugh 2005 s. 170) En halv-drabble blir også kalt en byatt (en drabble er på 100 ord, en halv-drabble eller byatt dermed på 50).

Leserens assosiasjoner er helt vesentlig for opplevelsen og forståelsen av teksten. Assosiasjonene er en kalkulert del av lesingen. Det skjer en dobbel prosess: en tekstinstans forteller og samtidig likestilles leseren med fortelleren (Marx 1997 s. 54), men teksten er ikke markant episk, har vanligvis ikke en tydelig historie (Marx 1997 s. 88).

Det er ikke plass i slike tekster til oppbygging av en konflikt og gjengivelse av et handlingsforløp. Svært mye står mellom linjene, slik at leseren selv må tenke seg til

det. Vi kastes oftest i slike tekster rett inn i en situasjon, som om vi hoppet på et tog i fart (“Leseren hopper så å si på et tog i fart”; L. Rohner sitert fra Marx 1997 s. 68). Hele teksten fortøner seg som in medias res, uten etterfølgende forklaringer. Det som skjer, skal vises (“showing”), ikke fortelles (“telling”). Leseren blir ofte overrumplet og overrasket. Det er vanlig at forfatteren fokuserer på situasjoner som først kan virke betydningsløse, og at personene er outsiders i samfunnet (f.eks. barn som er annerledes enn andre barn, den traumatiserte soldat, sinnssyke, omstreifere, indianere isolert i reservat). Det som foregår, kan skje i et svært lite rom: på et venteværelse, på et skip, i en togkupé o.l.

Den tyskspråklige forfatteren Franz Kafkas svært korte tekster har blitt kalt prosaskisser som han lar “ ‘implodere’ til mytisk frimærkeformat.” (Erik Skyum-Nielsen i <http://wayback.kb.dk:8080/>; lesedato 10.06.13)

Kort-kortprosa utgis vanligvis enkeltvis i tidsskrifter o.l. eller samlet i bøker.

Eksempler på bøker:

Louis Jensen: *At læne sin kind mod verden* (1991), *Men i lyset hende* (1992), *Det øverste af en længsel* (1994)

Hans Otto Jørgensen: *Den bronzefarvede kalkun* (1993)

Dan Rhodes: *Anthropology* (2000) – 101 tekster som hver består av 101 ord

Peter Adolphsen: *Små historier* (1996), *Små historier 2* (2000)

Ingvild Burkey: *Intervju med den hjemvendte helten: Prosa* (2002)

Rune F. Hjemås: *Eg er ikkje redd, eg er ikkje redd* (2008)

Ingvild Burkeys kort-kort-prosasamling *Intervju med den hjemvendte helten* (2002) er et samfunnskritisk, modernistisk verk, der menneskene er fremmedgjort i en verden uten kjærlighet og humanitet. Samlingen er også typisk for sjangeren ved sin motstand mot enkel fortolkning. Tekstene utfordrer leseren, de virker ofte surrealistiske og ugjennomtrengelige. De har både åpenhet og konsentrasjon. Mange av tekstene handler om grense- og overgangssituasjoner, f.eks. med flyktninger på vei til et nytt land. Personene gis allmenngyldig betydning, de representerer mer enn seg selv. Forfatteren nevner sjelden bestemte geografiske steder, årstall og lignende som ville kunne innskrenke allmenngyldigheten til tekstene. Det skjer overrumplende ting i “historiene” om disse menneskene og i måten tekstene skrives på. Boka er en eksperimentell samling tekster om det kompliserte, destruktive, hektiske og uventede i det moderne samfunn. Samfunnet oppleves som overkomplisert og inhumant, men Burkey setter ord på disse erfaringene.

“Det begynte med Ernest Hemingway på bar. - Jeg kan skrive en fullgod novelle med bare seks ord, veddet han. - Yeah, right, sa drikkekompisene. Men med “For sale: baby shoes, never worn” innkasserte han gevinsten. Siden skal han ha insistert på at dette var hans litterære mesterverk.” (*A-magasinet* 24. oktober 2008 s. 6)

I 2008 redigerte Dag Evjenth boka *Du trenger ikke mer enn 6*. Det er ikke tilfeldig at tittelen inneholder seks ord. Det dreier seg om en kort-kort-tekstsamling (eller mikronovelle-samling) der hver tekst inneholder verken mer eller mindre enn seks ord, alle skrevet av seks norske forfattere/kunstnere. Det direkte forbildet er Ernest Hemingways tekst “For sale: baby shoes, never worn”. I forbindelse med lanseringen av boka uttalte Evjenth: “De viktigste tingene har man en tendens til å utbrodere. Dette er derfor en tøff øvelse. [...] - Jeg vil tro at spesielt unge mennesker vil like denne måten å skrive på. De er vant til korte tekster på mobil og i reklametekster, og vil kanskje være de aller beste til å formulere seg på denne måten.”

Eksempler på seksord-tekster fra boka:

“Fem fisker. To brød. 5000 småspiste.”

“Livet. Døden. Og alt midt imellom.”

“Hun dekker fremdeles på til begge.”

“Fødtes. Skrek. Elsket. Skrek. Døde. Stillhet.”

“Forholdet deres var hett, men kjølig.”

“Flørtet. Forført. Forfulgt. Fanget. Fornedret. Forlatt.”

“Utsatte det uunngåelige. Døde for sent.”

“Suksess, karriere, barn, status. Leve? Faen!”

“Fattigdommen reddet henne fra overfladisk luksusliv.”

“Møttes på Internett. Skiltes som ukjente.”

“Sammen om bruddet. Alene om sammenbruddet.”

I boka brukes svært forskjellige typografiske skrifttyper og noen illustrasjoner. En del av tekstene er satt opp som konkret poesi, f.eks. teksten “Tredemøllen førte henne ikke noe sted” formet som en avlang tredemølle (Evjenth, Birkeland et al. 2008 s. 66) og “Sur melk blir sjelden blid igjen” formet som en sur munn (s. 137).

“[K]lart definerte formater inneholder den sterkeste motstandskraften mot klisjeer og føleri. [...] I USA er mikronovellen forlengst godt etablert som egen genre. Da Smith Magazine ba lesere og kjente skribenter om deres seksordsbiografier, mottok de over 25 000 bidrag. De beste kom i høst ut i bokform. Et nytt bind, om kjærlighet og brystne hjerter, er underveis. Det samme er en utgave viet tenårings tekster. Også magasinet Wired og TV-kanalen ESPN har hatt suksess med seksords-konkurranser, på Facebook finnes seksords-grupper, det lekes og diskuteres i blogger.” (A-magasinet 24. oktober 2008 s. 7)

“Send oss historien om noe viktig i livet – i seks ord, oppfordret vi på Aftenposten. no tidligere denne måneden. En demning brast, det tok fullstendig av. I løpet av bare noen dager mottok vi bortimot 600 mail, tilsammen flere tusen seksords-historier! [...] “På seg selv misforstår man andre”. “Honningklisne hender får skylle seg selv”. “Sammen om bruddet, alene om sammenbruddet”. [...] “Kretsløpet: rive tapet, kjøpet tapet, tapetsere” [...] “To mistet livet, kun én døde”. [...] “Internettet åpnet verden, men lukket livet”. [...] “Livet nå skyldes tilfeldighet i 1988” [...] “Hans hverdag er så utrolig unødvendig” [...] “Oslofolk!? Er det rart jeg drikker?”” (A-magasinet 24. oktober 2008 s. 6, 8-10)

“Nå kan man nesten kalle det en trend å skrive seksordsnoveller à la Hemingway – de siste årene er det blitt invitert til to engelskspråklige konkurranser: I avisa *The Guardian* og magasinet *Wired*. Det er også utgitt en egen bok med selvbiografier på seks ord, *Not Quite What I Was Planning* på Harper forlag i februar i år. I Norge kommer i slutten av oktober den aller første norske boka med seksordsnoveller ut, *Du trenger ikke mer enn 6* (Ganesa forlag). Eksempler fra boka: Leilighet søkes. Narkoman, alkoholiker, hallik, ikke-røyker. [...] Og kortversjoner av kjente romaner som Prousts *På sporet av den tapte tid*: Ikke gi den mannen en kake!” (<http://www.litteraturhuset.no/program/2008/10/seks.html>; lesedato 02.02.11)

NRK arrangerte en skriveøvelse: “Seernes noveller – Vi ba også seerne sende inn egne noveller bestående av seks ord. Her er noen av dem:

“Lå i rennesteinen, så mot stjernene.”

“Nåtidens slim. Forfatteres lim. Elendige rim.”

“Herlig barnebarn. Strikker varmt. Felles fremtid.”

“Det fins ingen utvikling, kun innvikling.”

“Hun sov. Jeg angret. Jeg gikk.”

“Barnets smil. Bilens hjul. Liten kiste.”

“Kulden fryser ned alle mine tanker.”

“Redde isbjørn sultne brunbjørn sukkersøte blåbær.”

“ “Jeg savner deg!” Jeg la på.”

“- Nei, jeg skjønner det ikke heller!”

“Vandrerer hvilte under eiketreet. Skriv dikt.”

“Tom. Flaske full; tom. Full Tom.”

“Etter henne – ble alle forhold utroskap.”

“Jeg kan. Jeg vil. Mitt liv!”

“Evigheten er håpets univers for oss.” ”

(http://www.nrk.no/programmer/tv/i_kveld/1.6288516; lesedato 02.02.11)

Den amerikanske forfatteren Grace Paley har denne refleksjon over hvorfor kort-kort-prosa leses så lite: “The truth is people are kind of scared by very very short stories – just as they are by long poems. A short story is closer to the poem than the novel [...] and when it’s very very short – 1, 2, 2 ½ pages – should be read like a poem. That is slowly. People who like to skip can’t skip in a 3-page story.” (gjengitt etter Mose 2001 s. 2)

SMS-diktkonkurranser setter ofte en maksimumsgrense for antall tegn eller ord.

“Twitterature” er klassikere forkortet ned til deres “purest, pithiest essence”, og aldri til mer enn 140 tegn (<http://www.twitterature.us/>; lesedato 28.03.12).

Amerikanerne Alexander Aciman and Emmett Rensin har gitt ut boka *Twitterature: The World's Greatest Books in Twenty Tweets or Less* (2009), med twitterversjoner av over 80 klassikere (*Iliaden*, *Aeneiden*, *Beowulf*, *Wuthering Heights*, *Moby Dick*, ...). Den kanoniserte litteraturen innpasses i det digitale formatet på en ironisk måte (Porombka 2012 s. 60).

Homers *Iliaden* består av disse twitter-meldingene:

“@RageAgainstTheAchean

Pissed. I am so, so very pissed.

First I have to go to this beach. Then I have to kill all these dudes. And NOW – now! This prick stole my biscuit. Who does that?

Can’t resolve this problem on my own – calling Mom!

Watchin' all my dudes dyin' without my help. LOL.

Mom unable to resolve problem for me with the big fish.

WHY DOES NOBODY UNDERSTAND ME????? Only Patroclos, my ... cousin, understands me!

Sittin' on the beach playing bad songs. Oh, my tortured soul. 'Just sittin' on the beach of the Aegean, wastin' tiimmmmeeee ...'

Hey, just noticed there's a million crows flying over me.

I AM SO ANGRY.

Odysseus and Phoenix came to talk sense into me. Had a tantrum. Phoenix, isn't that a cool name? I wouldn't fuck with a guy named Phoenix.

Still won't fight. I'll show them! The Gods won't even LET THEM win until I fight! One day we're going to look back on this and laugh.

Wait, where'd my armor go?

PATROCLOS!!!! This is BULLSHIT, my ... cousin is dead and I am SO ANGRY. I JUST FEEL LIKE DESECRATING A TEMPLE.

Brb, need to go wrestle a river god.

Watch Hector run. Going around the walls of Troy, what a tool. Doesn't anybody believe in prophesies nowadays??

PWNT. Draggin' Hector's corpse around the city. TOTALLY AWESOME!

Took the body back to camp – not decaying. His old man wants it back – can't decide whether to give it up. Can I phone a friend???"

(Aciman og Rensin 2009 s. 15-16)

Frode Gryttens *Vente på fuglen* (2014) "består av 204 noveller på under 140 tegn hver (Grytten postet i alt 538 på Twitter)." (*Dagbladet* 30. august 2014 s. 56) Pål Norheims kortprosasamling *Oppdateringer* (2014) består av tekster som Norheim "postet på Facebook de siste to årene, og flere av tekstene handler nettopp om det sosiale mediet." (*Dagbladet* 23. august 2014 s. 60) Gryttens tekster kan kalles "twitter-noveller". "For det er med nøyaktig 140 bokstavar og teikn på kvar bokside Frode Grytten vil vise det essensielle menneska opplever, frå fødsel til grav. Unge og gamle, glade og triste – alle får sine små og store drama destillert i

desse minimalistiske skrivestykka forlaget kallar noveller. Dei aller første av drygt 200 utvalde “twitternoveller” er også dei mest poetiske, særleg når det ordlause barnet blir skildra. Så møter vi dei intense skiftingane i tenåringslivet, der det meste er svart eller kvitt, og himmelstormande lykke skifter med djupaste smerte. Beisk humor og skråblikk på samfunn og mediakultur er meisterleg bakt inn mellom intime og familiære hendingar. [...] Få norske forfattarar kan som Grytten arbeide innovativt med så snevre og rigide format, og presse vettugt litterært innhald inn i mange hundre småprosjekt som desse. Forfattaren må altså telje teikn, og personane hans tel ofte sekund, dagar, timar, år – men også til dømes kyss. Eller som i dette vesle dramaet: “Rommet hennar lyser av sms. Ho kan telje 22 stavefeil på fem meldingar. Bodskapen er likevel klar: Verdast største idiot (14) har slått opp.” ” (<https://www.vg.no/rampelys/bok/bokanmeldelser/bokanmeldelse-frode-grytten-vente-paa-fuglen/a/23271656/>; lesedato 13.12.17)

Alle artiklene og litteraturlista til hele leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>